

**Bijzondere commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik
en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie,
inzonderheid binnen de Kerk**

Hoorzitting – woensdag 15 december 2010

Geachte Dames en Heren Volksvertegenwoordigers
Geachte aanwezigen

Ik dank u voor de gelegenheid die ik krijg om voor deze Bijzondere Parlementaire Commissie te getuigen over de aanpak van de problematiek van het seksueel misbruik in het bisdom Hasselt, in het verleden en vandaag.

Ik deel daarbij de bekommernis van de hele Commissie om een helder inzicht te krijgen in deze werkelijkheid van het seksueel misbruik en in de wijze waarop beleidsmatig met deze problematiek, en in het bijzonder met de slachtoffers, werd omgegaan.

Ik draag ook mee de bezorgdheid om toekomstgericht de juiste maatregelen te nemen om dit misbruik te vermijden en om slachtoffers bij te staan.

Algemene beschouwingen

Staat u me nog toe me even voor te stellen: ik was hulpbisschop van Hasselt sinds 1997 en ben sinds 2004 bisschop van Hasselt.

In de dertien en een half jaar dat ik hulpbisschop en bisschop van Hasselt ben, heb ik slechts één enkele situatie gekend van seksueel misbruik van minderjarigen in een pastorale relatie dat in die periode van 13 jaar is gebeurd. Ik werd ervan op de hoogte gesteld ongeveer twee jaar nadat aan het seksueel misbruik een einde werd gesteld en heb toen onmiddellijk – in afspraak met de dader – zélf de gerechtelijke instanties van het misbruik op de hoogte gesteld. Het ganse gebeuren bracht een grote opschudding in de hele provincie en met name ook bij veel gelovige mensen. Ik heb in die context ook geregeld en discreet laten informeren naar de opvang van de slachtoffers, die intussen meerderjarig waren, en heb actief meegewerkt aan het gerechtelijk onderzoek. De priester werd geschorst. Ik bracht ook de instanties in Rome op de hoogte. Op vraag van de onderzoeksrechter én op zijn eigen suggestie volgde de dader een wekenlange therapie. Hij wacht nu op een gerechtelijk proces.

In de nasleep van deze gebeurtenissen, ruim een jaar geleden, was er een verhoogde alertheid in de brede Limburgse samenleving, maar ook in het bisdom zelf, voor het leed dat slachtoffers moeten doormaken. Tegelijk was er ook bij mijzelf droefheid, boosheid en vertwijfeling om alles wat er gebeurd was.

De stijgende stroom van aangemeldingen die reeds vanaf de zaak Dutroux maar vooral ook na de feiten in Brugge en na de oproep van de nieuwe aartsbisschop op gang kwam, heeft mijn inzicht en dat van de hele samenleving aangescherpt in het trauma dat slachtoffers van seksueel misbruik beleven. Ook werden we ons zeer bewust van de ernst van seksueel misbruik, ook in een pastorale gezagsrelatie.

Gaandeweg werd duidelijk dat met name de internaatscontext in een verder verleden heeft bijgedragen tot verderfelijk seksueel misbruik van minderjarigen. Internaten waren quasi

familie-ervangende contexten, waarin opvoeders vaak alle rollen tegelijk vervulden: van leraar, begeleider van de vrije tijd, geestelijk begeleider – voor wat priesters en religieuzen betreft – tot toezichter van sanitair en slaapzalen. Het is met name van deze mengeling van rollen dat sommigen ernstig misbruik hebben gemaakt. En inderdaad, van sommige personen waren er in de ruimere buitenwereld soms ook vermoedens dat er seksueel misbruik kon zijn. Maar uit mijn bevindingen vanuit gesprekken met slachtoffers én daders heb ik de indruk dat collega's, confraters of hiërarchische oversten zich de ernst van het misbruik, gepleegd in hun directe omgeving, vaak niet konden voorstellen of niet durfden te vermoeden. Wanneer verantwoordelijken op de hoogte kwamen, werd het hen vaak minimaliserend voorgesteld. Daarenboven is het duidelijk dat zij – in de geest van die tijd – de ernst van de trauma's van slachtoffers hebben onderschat.

Het stijgen van het aantal meldingen (na Dutroux en na de recente gebeurtenissen in Brugge) zijn voor de bisschoppen het signaal geweest om eerst een meldpunt voor seksueel misbruik op te richten, en later de Commissie voor seksueel misbruik in pastorale relaties, eerst onder leiding van Mevrouw Halsberghe en daarna onder leiding van Professor Adriaenssens. De geschiedenis en het wel en wee hiervan is in deze Parlementaire Commissie uitvoerig geschetst.

De oprichting van meldpunt en commissie én de actualiteit omtrent seksueel misbruik hebben het mogelijk gemaakt dat heel wat slachtoffers zich ook – en vaak voor het eerst – hebben gemeld aan justitie of welzijnsvoorzieningen, wat ze tevoren nauwelijks hadden gedaan.

Procedure: meldingen aan en antwoord vanwege het bisdom

Laat me toe u vooreerst te informeren over de wijze waarop de meldingen bij het bisdom gebeuren:

- soms was er een vraag om een vertrouwelijk gesprek
- soms was er een brief of gewoon een e-mail
- het gebeurde ook dat een derde ons van een misbruik op de hoogte stelde.

Onze wijze van reageren is in de loop van de jaren geëvolueerd en bijgesteld.

- Aan mogelijke slachtoffers werd gedurende de laatste dertien jaar altijd aangeraden om zich tot het meldpunt te richten en zo naar de Commissie.

Bij de Commissie Halsberghe gebeurde zo – bij mijn weten – één aanmelding van iemand uit ons bisdom.

Bij de Commissie Adriaenssens waren het er een twintigtal. Zij behandelden feiten van misbruik van de laatste vijftig, zestig jaar.

- Aan de slachtoffers die zich bij het bisdom gemeld hebben (en ook aan degenen die ons gemeld werden vanuit de Commissie Adriaenssens) werd door het bisdom ook altijd gewezen op het belang van de melding aan de politie of aan het gerecht. Gaandeweg heeft het bisdom zélf deze melding gedaan, voor ál onze dossiers, tenzij het slachtoffer dit uitdrukkelijk niet wenste. Deze melding aan het gerecht gebeurde gewoonlijk ook na een gesprek met de beschuldigde. Slachtoffers die erom vroegen, heb ik persoonlijk ook zélf ontvangen.

Over het aantal dossiers wil ik hier nog het volgende zeggen:

Eén. De dossiers die dateren van vóór mijn aantreden als hulpbisschop, dus van vóór 1997, zijn op één hand te tellen.

Twee. De grote stijging van de aanmeldingen gebeurde na de affaire Dutroux en vooral na de oprichting van de Commissie Adriaenssens in april van dit jaar. Deze Commissie had een groot vertrouwen vanwege de slachtoffers. Het aantal meldingen is ons bisdom verdubbeld. Het betreft dossiers van de laatste 65 jaar. Voor het einde van deze maand zal ik – zoals gevraagd werd – precieze aantallen schriftelijk overmaken aan de Commissie.

Drie. Het gaat om dossiers waarvan bijna de helft van de beschuldigten overleden zijn.

Ik wil nogmaals bevestigen dat, na het ontslag van Professor Adriaenssens, dus in de periode dat er geen Commissie meer bestond, vrijwel alle aanklachten aan de politie of aan het gerecht werden gemeld, door het slachtoffer zélf of door het bisdom, en in medeweten van de beschuldigde.

Dit is in grote lijnen de evolutie in het bisdom Hasselt.

Verscheidene slachtoffers hebben zich dankbaar getoond omdat zij beluisterd werden of omdat een gepaste sanctie werd genomen.

Enkele concrete situaties

Al het vorige neemt niet weg dat een aantal slachtoffers of mogelijke slachtoffers ontgoocheld zijn. Zij hebben ons dit te kennen gegeven. Dit blijkt uit enkele voorbeelden of situaties die ik graag wat uitvoeriger zou willen aanbrengen en die meteen ook concrete probleempunten illustreren bij de goede opvang van slachtoffers. Zij betreffen alle feiten van vóór mijn aantreden als bisschop, dertien jaar geleden.

→ Situatie 1

- Eén slachtoffer was ontgoocheld omdat wij niet de nodige onderzoeksdaden konden verrichten of info konden verstrekken omtrent de omstandigheden van het seksueel misbruik. Daarom precies werd deze zaak ook door het bisdom aan de rechtbank overgemaakt.

→ Situatie 2

- Een ander slachtoffer manifesteerde zich in de context van een lang aanslepend conflict tussen een directie en een inrichtende overheid van een school. In de school rees er protest tegen de aanwezigheid van een priester die in verband werd gebracht met een religieuze groepering én met seksueel misbruik. Priester Rik Devillé schreef een eerste brief met een klacht aan mijn voorganger. Er volgden vele gesprekken en brieven, ook tussen het mogelijke slachtoffer en mijn voorganger. Uiteindelijk kwam er een onderzoek door de gerechtelijke politie. De zaak werd overgemaakt aan de onderzoeksrechter. Er waren meer dan 1500 ondervragingen van leerlingen en leerkrachten van de school en van personen uit andere milieus die de priester frequenteerde. Er was een grootste media-aandacht: tientallen keren werden de beschuldigingen in de media uitgesponnen.

Uiteindelijk besliste de rechtbank: de strafvordering voor de feiten vervalt door verjaring; en andere feiten geven geen aanleiding tot vervolging.

Het Hoger beroep bevestigde deze uitspraak.

Het slachtoffer en haar echtgenoot zijn om verstaanbare redenen diep ontgoocheld. Later kwam er nog een nieuwe aanklacht in bijzondere omstandigheden. De priester diende daarop klacht in voor laster en eerroof.

In sommige zaken is het – ook voor de samenleving – écht moeilijk om de waarheid te achterhalen.

→ Situatie 3

- Nog een andere situatie is voor het bisdom zeer moeilijk. Een slachtoffer meldde zich meer dan 40 jaar na de feiten. Zij wenste uit de Kerk te treden. Na enige tijd vroeg men onze bemiddeling om te vermijden dat de priester, die zij beschuldigde van seksueel misbruik,

postuum zou gelauwerd worden in zijn omgeving. Vanuit het bisdom zijn wij op die vraag ingegaan, om zó de vrouw tegemoet te komen. We hebben haar tevens geadviseerd om zich tot het meldpunt te richten, en langs die weg naar de Commissie Halsberghe. Intussen ontving ik als bisschop zélf de vrouw. Het was een goed gesprek, maar na haar contact met de Commissie Halsberghe schreef de vrouw dat het een 'slecht' gesprek was geweest en dat ze geen verder gesprek meer wenste. Mevrouw Halsberghe vroeg ons dan onmiddellijk om niet meer zélf met de vrouw in gesprek te treden. Na amper drie maanden vroeg Mevrouw Halsberghe mij om meer dan 7 miljoen Belgische Frank (187.441 Euro) als schadevergoeding te storten op een rekening op haar naam. Het ging om feiten waarover in ons bisdom geen dossier bestond. Zélf heb ik de betreffende priester nooit gekend. Hij is 21 jaar geleden overleden en zou – moest hij nu nog leven – over een maand 100 jaar worden. Daarenboven zouden de feiten gebeurd zijn in de eerste helft van de jaren zestig, op het ogenblik dus dat ons bisdom (dat is opgericht in 1967) nog niet bestond. Ik heb enkele mogelijke oud-getuigen ondervraagd en heb geen duidelijkheid gekregen over wat gebeurd is en over het feit of de toenmalige diocesane overheid omtrent deze zaken op de hoogte was. Mevrouw Halsberghe heeft me nooit voorgesteld om met dit dossier naar het gerecht te gaan. In tegenstelling tot de meeste dossiers vanuit de Commissie Adriaenssens heb ik dit dossier dus ook zelf niet aanhangig gemaakt bij het gerecht.

Hierbij maak ik in deze context graag nog twee kleine beschouwingen:

a.- Over het algemeen is het mijn ervaring dat het gerecht ook goed werk kan doen, zelfs als zaken verjaard zijn. De zaken die ik hen heb overgemaakt, hebben zij goed behandeld door er een vooronderzoek over te doen. Soms heeft dat vooronderzoek de zaak al onmiddellijk opgeklaard en werden maatregelen voorgesteld wanneer de dader bekende. Ik help dan om deze maatregelen ten uitvoer te brengen.

b.- Het is voor de samenleving belangrijk dat al haar geledingen meewerken om daders van seksueel misbruik te sanctioneren en te omkaderen. Daar vaart iedereen wel bij: de samenleving zelf, de slachtoffers én de beschuldigen.

Om terug te keren naar de zo-even opgeroepen situatie: zélf hebben wij, na veel aarzeling en na overleg met verschillende mensen met ervaring, beslist om de door de Commissie gevraagde 7 miljoen niet te betalen.

Deze aarzeling en dit overleg verklaren de tussentijd in het beantwoorden van sommige brieven van de Commissie Halsberghe, hoewel we – toen deze beslissing eenmaal was genomen – wel op alle elementen van deze brieven hebben geantwoord. We hadden de voorzitter van de Commissie trouwens van meet af aan laten weten dat ons antwoord pas later zou komen.

Deze 7 miljoen schadevergoeding werd door de Commissie Halsberghe bovendien slechts 'een voorschot' genoemd op de definitieve regeling.

Op een bepaald moment klonk de dreiging van een snelle verhoging als we niet onmiddellijk zouden betalen op het rekeningnummer, door Mevrouw Halsberghe aangeduid.

Voor ons was de hoofdvraag de 'vraag naar de waarheid'. Zijn de feiten gebeurd zoals ze meer dan 45 jaar later werden verteld? Buiten de betrokkene waren er door de Commissie geen getuigen aangebracht die aantoonde dat het bisdom op de hoogte was of dat er van de nu '100-jarige priester' andere feiten van misbruik bekend waren. Integendeel, er waren getuigen die dit ontkenden.

Daarom schreven we aan de Commissie Halsberghe dat we niet op haar advies konden ingaan.

We deden dit met veel schroom ten aanzien van het slachtoffer. Maar het werd voor ons duidelijk dat een louter juridische benadering door de Commissie Halsberghe, al te eenzijdig gericht op het betalen van een financiële schadevergoeding, geen heling en herstel zou geven, ondanks dit bedrag.

Hoe anders – zo zeiden mijn medewerkers – was de aanpak van de Commissie Adriaenssens die écht probeerde mensen tot verzoening en heling te brengen en die voorts goed doorverwees naar het gerecht en naar de welzijnssector.

Aanstelling van een externe deskundige en oprichting van een zorgteam

Omdat we goede ervaringen hadden van verzoening en heling hebben we zélf – na het jammerlijk stopzetten van de Commissie Adriaenssens – in het bisdom Hasselt een persoon aangesteld die als ‘externe deskundige’ en ondersteund door een kleine équipe van andere deskundigen, helemaal wil ‘gaan’ voor de slachtoffers en hun heling en verzoening.

Ik heb de beide rechtbanken in Limburg geïnformeerd over de aanstelling van deze persoon en van deze équipe rond hem. Wij noemen het een ‘zorgteam’, een team dat heling en verzoening beoogt.

Voor ons is het vanzelfsprekend dat zij aanvullend werken ten aanzien van justitie, ten aanzien van het welzijnswerk en ten aanzien van het Kerkelijk Recht. Maar justitie en de welzijnssector zijn vaak onderbemand en er zijn lange wachtlijsten.

Verscheidene van de slachtoffers willen ook met ‘geloofsgenoten’ delen over hun zorgen. Ook zelf wil ik in deze context met slachtoffers in gesprek blijven.

Het groepje – met medewerkers die allen werken op vrijwillige basis en met professionele deskundigheid – kan ook een deel van antwoord zijn op de grote vragen die zich stellen bij wat ooit in hun leven gebeurd is. Ik zou wensen dat ook daders bij zulk groepje, bij zulk zorgteam terecht kunnen. Want sommige slachtoffers willen een erkenning door de dader en soms een gesprek met de dader, in aanwezigheid van een derde. De meeste therapeuten nu werken – om begrijpelijke redenen – óf voor het slachtoffer, óf voor de dader. Soms – hoewel niet in alle gevallen – kan het heilzaam en wenselijk zijn om zo’n contact mogelijk te maken.

→ Situatie 4

Tenslotte wil ik u nog even attent maken op een vierde moeilijke situatie waarmee wij geconfronteerd werden.

Eén van de 1275 priesters die vanaf de oprichting van het bisdom Hasselt, 43 jaar geleden, een pastorale opdracht hadden in het bisdom, was al gedurende 35 jaar werkzaam in het buitenland. Op een bepaald ogenblik bereikten berichten als zou hij daar ooit kindermisbruik hebben gepleegd, ons bisdom. Vanuit het bisdom werd dan contact opgenomen met het bisdom waar hij werkzaam was. Daar werd vernomen dat er ginder inderdaad een aanklacht bij de rechtbank was geweest, maar dat de priester in eerste en in tweede instantie was vrijgesproken. Al deze info werd vrij snel door de betreffende bisschop bezorgd. Er waren daarbij trouwens ook positieve getuigenissen over de priester in kwestie.

Toen tien jaar later – vanuit de recente evoluties hier in ons land – deze zaken opnieuw opdoken, hebben wij op dezelfde wijze gehandeld als toen: wij vroegen meer informatie in het bisdom waar hij werkzaam was.

In de tussenjaren was er vanwege gerechtelijke autoriteiten van het land waar de priester werkt, geen enkel bericht gekomen naar ons, tot wij op een bepaalde dag vanwege een familielid van de priester en vanwege de heer Norbert Bethune opnieuw hoorden over de klachten van meer dan tien jaar geleden. We zijn nu niet meer in gesprek gegaan met de familie, en ook niet met de heer Bethune, maar hebben deze zaak gemeld aan justitie, hier bij ons.

Bij dit alles begrijp ik niet waarom noch de juridische autoriteiten in het betreffende land, noch de heer Bethune, noch eventuele aanklagers uit de familie van de beschuldigde, deze zaak niet zélf meldden aan de juridische autoriteiten in ons land.

Precies dankzij de ondervraging door justitie van bij ons verkreeg ik nieuwe elementen en heb ik de priester preventief geschorst, in afwachting van verder juridisch onderzoek.

Afsluitende beschouwingen

Om af te sluiten wil ik u, geachte vergadering, nog het volgende zeggen:

1.- Ik ben blij dat – doorheen de ontwikkelingen van de laatste jaren – het onderwerp van seksueel misbruik in een pastorale relatie bespreekbaar is geworden en dat – ook elders in de samenleving – de taboes hieromtrent sneuvelden, ook al is dit gebeurd doorheen een proces van ontzetting, in de Kerk en in de hele samenleving.

2.- Ik vind het noodzakelijk om mij met derden te omringen om mij in deze problematiek bij te staan. Die derden zijn eigen medewerkers, maar ook justitie, het welzijnswerk en de kerkelijke rechtbanken. Al deze instanties moeten vanzelfsprekend hun eigen verantwoordelijkheid nemen. Alleen in een goede samenwerking met al deze betrokkenen kunnen slachtoffers heling vinden en een nieuwe toekomst. Daaraan wil ik meewerken. Samen met u hoop ik dat ook deze Commissie hiertoe kan bijdragen.

+ Patrick Hoogmartens
bisschop van Hasselt